

Науково-методичні підходи до формування концепції державної політики розвитку земельних відносин в Україні

Ольга Руденко, Павло Халімон, Чернігівський національний технологічний університет

Статтю присвячено особливостям розробки науково-методичних підходів до формування та реалізації концепції державної політики розвитку земельних відносин в Україні на основі проведеної оцінки сучасного стану такої політики та перспективних напрямів її удосконалення. Представлено перспективні напрями щодо розробки структури концепції формування та реалізації державної політики розвитку земельних відносин в Україні комплементарного типу, елементи якої побудовані при синхронному використанні принципів системно-структурного, ресурсно-функціонального, програмно-цільового та ситуаційного теоретико-методологічного підходу, що дозволило сформулювати вимоги, цілі, пріоритетні завдання державної політики, етапи розробки та впровадження у практику державного управління положень концепції. Концепція державної політики розвитку земельних відносин в Україні комплементарного типу запропонована до використання у практиці державного управління, адже представлені розробки можуть стати фундаментальною основою для підготовки проектів нормативно-правових актів у контексті реалізації дієвої політики органами виконавчої влади при виконанні ними повною мірою, наданих законодавством повноважень. При цьому останні можна використати у напрямку реалізації на практиці положень децентралізації влади в Україні. Проведення земельної реформи в Україні повинно не стримувати розвиток економіки країни, а вибудувати нову конкурентоспроможну модель взаємовідносин між державою і бізнесом, яка б передбачала використання землі як активу, що вимагає впровадження відповідних природоохоронних дій зі збереження земельно-ресурсного потенціалу, який сконцентровано на сільських територіях. Підвищення інвестиційної привабливості у цьому вимірі повинне забезпечуватись не через підвищення ринкової вартості на землю, як різновиду активу підприємства, а через докорінні інноваційно-структурні зрушення використання природного ресурсу; не через денационалізацію ринку землі, а через мотивування вітчизняних підприємств до ощадливого соціально відповідального ведення бізнесу.

Ключові слова: *державна політика, земельні відносини, децентралізація, механізм, регулювання, нормативно-правова база, інвестиційна привабливість, земельна реформа, ринок землі, ресурси*

Scientific and methodological approaches to the formation of the concept of state policy of land relations development in Ukraine

Olga Rudenko, Pavlo Halimon, Chernihiv National Technological University

The article is devoted to the peculiarities of developing scientific and methodological approaches to the formation and implementation of the concept of state policy of land relations in Ukraine on the basis of the assessment of the current state of such policy and promising areas for improvement. Promising directions for the development of the structure of the concept of formation and implementation of state policy of land relations in Ukraine of complementary type, the elements of which are built using the principles of system-structural, resource-functional, program-target and situational theoretical and methodological approach, which allowed to formulate requirements, goals, priorities of public policy, stages of development and implementation in public administration of the provisions of the concept. The concept of state policy of development of land relations in Ukraine of complementary type is proposed for use in public administration practice, because the presented developments can become a fundamental basis for drafting regulations in the context of effective policy implementation by executive authorities in their implementation, fully provided by law powers. At the same time, the latter can be used to implement in practice the provisions

of decentralization of power in Ukraine. Land reform in Ukraine should not hinder the development of the country's economy, but build a new competitive model of relations between the state and business, which would involve the use of land as an asset that requires appropriate environmental actions to preserve land resources concentrated in rural areas. Conceptual principles of formation and use of land resources are based on state support, consistency of legislation, programs of state and regional levels in the introduction of "eco-technologies" of agricultural land use, taking into account the priority principles of approximation (approximation) of legislation to international and European law, restoration and protection of the environment, rational use and creation of preconditions for preservation of qualitative signs of land resource potential of rural territories. Increasing investment attractiveness in this dimension should be provided not through increasing the market value of land as a type of enterprise asset, but through radical innovation and structural changes in the use of natural resources; not because of the denationalization of the land market, but because of the motivation of domestic entrepreneurs to thrive on socially responsible business.

Keywords: *public policy, land relations, decentralization, mechanism, regulation, regulatory framework, investment attractiveness, land reform, land market, resources*

Научно-методические подходы к формированию концепции государственной политики развития земельных отношений в Украине

Ольга Руденко, Павел Халимон, Черниговский национальный технологический университет

Статья посвящена особенностям разработки научно-методических подходов к формированию и реализации концепции государственной политики развития земельных отношений в Украине на основе проведенной оценки современного состояния такой политики и перспективных направлений ее совершенствования. Представлены перспективные направления по разработке структуры концепции формирования и реализации государственной политики развития земельных отношений в Украине комплементарного типа, элементы которой построены при синхронном использовании принципов системно-структурного, ресурсно-функционального, программно-целевого и ситуационного теоретико-методологического подхода, что позволило сформулировать требования, цели, приоритетные задачи государственной политики, этапы разработки и внедрения в практику государственного управления положений концепции. Концепция государственной политики развития земельных отношений в Украине комплементарного типа предложена к использованию в практике государственного управления, ведь представленные разработки могут стать фундаментальной основой для подготовки проектов нормативно-правовых актов в контексте реализации эффективной политики органами исполнительной власти при исполнении ими в полной мере предоставленных законодательством полномочий. При этом последние можно использовать в направлении реализации на практике положений децентрализации власти в Украине. Проведение земельной реформы в Украине должно не сдерживать развитие экономики страны, а выстраивать новую конкурентоспособную модель взаимоотношений между государством и бизнесом, предусматривающей использование земли как актива требует внедрения соответствующих природоохранных действий по сохранению земельно-ресурсного потенциала, сконцентрированного на сельских территориях. Повышение инвестиционной привлекательности в этом измерении должно обеспечиваться не из повышения рыночной стоимости на землю, как разновидности актива предприятия, а через коренные инновационно-структурные сдвиги использования природного ресурса; не из-за денационализации рынка земли, а через мотивации отечественных предпринимателей к экономному социально ответственному ведению бизнеса.

Ключевые слова: *государственная политика, земельные отношения, децентрализация, механизм, регулирования, нормативно-правовая база, инвестиционная привлекательность, земельная реформа, рынок земли, ресурсы*

Постановка проблеми.

У сучасному світі якість державної політики розвитку земельних відносин в Україні стала визначальним фактором забезпечення національної безпеки. Активізація ринкових відносин, прагнення побудови відкритої соціально-економічної моделі в державі, стрімка інтеграція у світові ринкові відносини зумовлюють необхідність дослідження проблеми формування та реалізації державної політики розвитку земельних відносин на основі генерації нових знань, технологій та їх прискореному освоєнню у виробництві. Однією з головних проблем сучасних земельних відносин в Україні, яке потребує вирішення є відсутність ефективної концепції формування та реалізації державної політики розвитку земельних відносин, яка дозволить здійснювати протидію можливим загрозам економічної діяльності, використовувати наявний потенціал та в цілому підтримувати належний рівень національної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика формування механізму реалізації державної політики регулювання земельних відносин в умовах децентралізації та формування ринку землі представлена в працях таких вітчизняних науковців О. Бородіної, О. Мушака, Л. Поліщук, А. Третяк, М. Федорова, О. Чаплигіна, Т. Шестаковської, М. Щурика та ін.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на широкий спектр напрямів дослідження особливостей формування та реалізації державної політики розвитку земельних відносин, у працях зазначених учених практично не знайшли відображення питання розробки концепції державної політики розвитку земельних відносин та необхідного інституційного забезпечення.

Мета статті полягає в обґрунтуванні науково-методичних підходів до формування концепції державної політики розвитку земельних відносин в Україні, як напрямку підтримки лідерських позицій країни на міжнародному ринку.

Виклад основного матеріалу.

Необхідно визнати, що на сьогодні в усіх сферах суспільного життя України відбува-

ються певного характеру трансформаційні процеси. Зростаюча потреба у забезпеченні сталого розвитку життя суспільства наполегливо вимагає і від держави, і від українського суспільства принципово нового ставлення до питання формування та реалізації державної політики розвитку земельних відносин в Україні. Ситуація в аграрному секторі залишається складною і такою, що вимагає невідкладного поліпшення. Необхідність формування державної політики розвитку земельних відносин в Україні зумовлена тим, що галузь і надалі залишається екстенсивною, продукція ж, створена в ній, – з низькою доданою вартістю. Загальна картина така, що можна говорити про: деінноватизацію, особливо дрібних і середніх виробників; антинаціональний характер підтримки інновацій, адже ті розробки, які впроваджують передові підприємства, – це винятково зарубіжний продукт наукової творчості; ситуативність рішень щодо стратегічного курсу аграрного сектору, який часто змінюється у винятковій орієнтації на зовнішньоринковий попит; практичну відсутність зрозумілого, підтримуваного державою курсу на пошук ефективних інновацій, спродукованих аграрною наукою.

Формації ефективності у сучасному вітчизняному аграрному секторі загалом надзвичайно широкоаспектні, адже існує чимало проблем і позитивів, на які слід звернути увагу. У цьому процесі «задіяні» організаційні, функціонально-господарські, економічні, науково-дослідницькі, але, перш за все, управлінські результати. Поряд із вказаним, необхідно засвідчити, що за роки незалежності в Україні, в основному, сформовано організаційно-правові та ресурсно-функціональні основи у площині реалізації державної політики розвитку аграрного сектору та земельних відносин (Третяк, 2008).

Зміст державної політики розвитку земельних відносин повинен становити реальну сукупність цілей, завдань, пріоритетів розвитку, програм, які розробляють і реалізують органи державної влади із залученням інститутів громадянського суспільства. Звідси, метою державної політики розвитку земельних відносин в Україні – є створення оптимальних умов для розвитку аграрного

сектора, виходячи із суспільних потреб, економічних інтересів держави, гарантування продовольчої безпеки країни, необхідності адаптування до змінних внутрішніх факторів і динамічних глобальних економічних процесів. Таким чином, можна підтвердити і те, що основними напрямками державної політики розвитку земельних відносин в Україні є:

1. Науковий (розроблення Державних програм розвитку земельних відносин та Регіональних програм реалізації моделі інноваційного розвитку аграрного сектора України; розроблення науково обґрунтованої структури аграрного виробництва, виходячи із потреб споживачів та стратегічних завдань держави; ініціювання створення локальних інноваційних формувань, орієнтованих на підвищення якісного рівня співпраці науки і виробництва як виконавця та замовника; підвищення рівня результативності наукових досліджень через систему соціальних і економічних мотиваторів, формування справедливого механізму комерціалізації результатів наукових досліджень).

2. Економічний (науково-обґрунтоване збалансування витрат бюджету на науку, освіту, інноваційну діяльність, виробництво; розробка заходів щодо стимулювання збільшення частки витрат на інновації; зміна цільової спрямованості податкової системи в площину стимулювання суб'єктів господарювання до інноваційної активності; розроблення прозорої системи пільг і дотацій активним учасникам земельних відносин).

3. Інтелектуальний (розроблення системи мотиваційних заходів для науковців з метою спонукання їх до проривних досліджень та недопущення імміграції талановитої молоді; галузеве збалансування підготовки наукових кадрів; розроблення програми підготовки фахівців з інноваційного менеджменту в аграрному секторі).

4. Інституційний (всебічна законодавча підтримка розвитку земельних відносин; створення регіональних інноваційних фондів з метою акумуляції коштів на удосконалення земельних відносин; формування інтегрованих інноваційних структур; розвиток інноваційного підприємництва).

5. Інформаційно-комунікаційний (формування при дорадчих службах консульта-

ційних центрів, відділів із питань реалізації моделі розвитку земельних відносин; формування системи інформаційного забезпечення розвитку земельних відносин; інтеграція науково-освітнього, виробничого, управлінського, громадського та інформаційного секторів на принципах комплементарності; розробка програмного забезпечення для впровадження інформаційних технологій «блокчейн»).

6. Страховий (розвиток системи страхування в аграрному секторі, її наукова обґрунтованість та доступність товаровиробникам; створення мотиваційної системи із залучення страхових організацій до страхування суб'єктів земельних відносин; підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору України з метою диференціації ризиків) (Шестаковська, 2019; Щурик, 2017).

З огляду на визначеність домінант державної політики розвитку земельних відносин, вважаємо, що її формування та реалізація повинна передбачати і здійснюватися за результатами синхронного використання на основі загальних й спеціальних принципів забезпечення її результативності. Поряд із визначеними базовими принципами формування та реалізації державної політики розвитку земельних відносин, вважаємо, що провідну роль у здійсненні на практиці ефективної державної політики відіграють і такі значущі компоненти забезпечення її змістовності та адекватності, як раціональний і дієвий комплекс методів управління (Бородіна, 2015).

Систематизувавши погляди провідних науковців у сфері формування державної політики розвитку земельних відносин, запропоновано класифікувати методи управління за формою впливу на прямі і непрямі. До методів прямого впливу доцільно відносити правові та адміністративні, методами опосередкованого (непрямого) впливу є фінансово-економічні. Саме фінансово-економічні методи займають провідне місце в державній політиці розвитку земельних відносин та реалізуються через інструменти бюджетної, податкової, митної, грошово-кредитної, цінової та інвестиційної політики.

Тому з метою ефективного формування та реалізації державної політики розвитку

земельних відносин, вважаємо, слід використовувати загальнонаукові методологічно важливі положення, які є обґрунтованими в межах сучасної теорії державної політики та управління. Зокрема, автором визнано за доцільне використання інструментарію системно-структурного, ресурсно-функціонального, програмно-цільового та ситуаційного теоретичних підходів у контексті розроблення комплементарної концепції формування та реалізації державної політики розвитку земельних відносин.

Поряд із вказаним необхідно засвідчити, що системний підхід при формуванні та реалізації державної політики розвитку земельних відносин знаходить своє відображення у комплексному вивченні земельних відносин, інноваційного потенціалу і тієї частини середовища, яка визначає необхідні умови їх використання, а також сприяє визначенню оптимальних для потреб України кількості та структури органів державної влади, на які покладається функція управління розвитком земельних відносин (Чаплигіна, 2011).

Системно-структурний підхід, що застосовується при формуванні та реалізації державної політики розвитку земельних відносин полягає в описі і поясненні систем, при якому досліджуються їхні елементи і залежності між ними в межах єдиного цілого; окремі соціальні явища виконують визначену функцію в підтримці і зміні соціальної системи. Сутність його полягає у розділенні складного об'єкта на складові частини, вивченні зв'язків між ними та у визначенні притаманних їм специфічних функцій (ролей), спрямованих на задоволення відповідних потреб системи управління персоналом з урахуванням цілісності останньої та її взаємодії із зовнішнім середовищем (Федоров, 2003). У межах положень, передбачених у системно-структурному підході, визначено елементи системного забезпечення формування та реалізації державної політики розвитку земельних відносин.

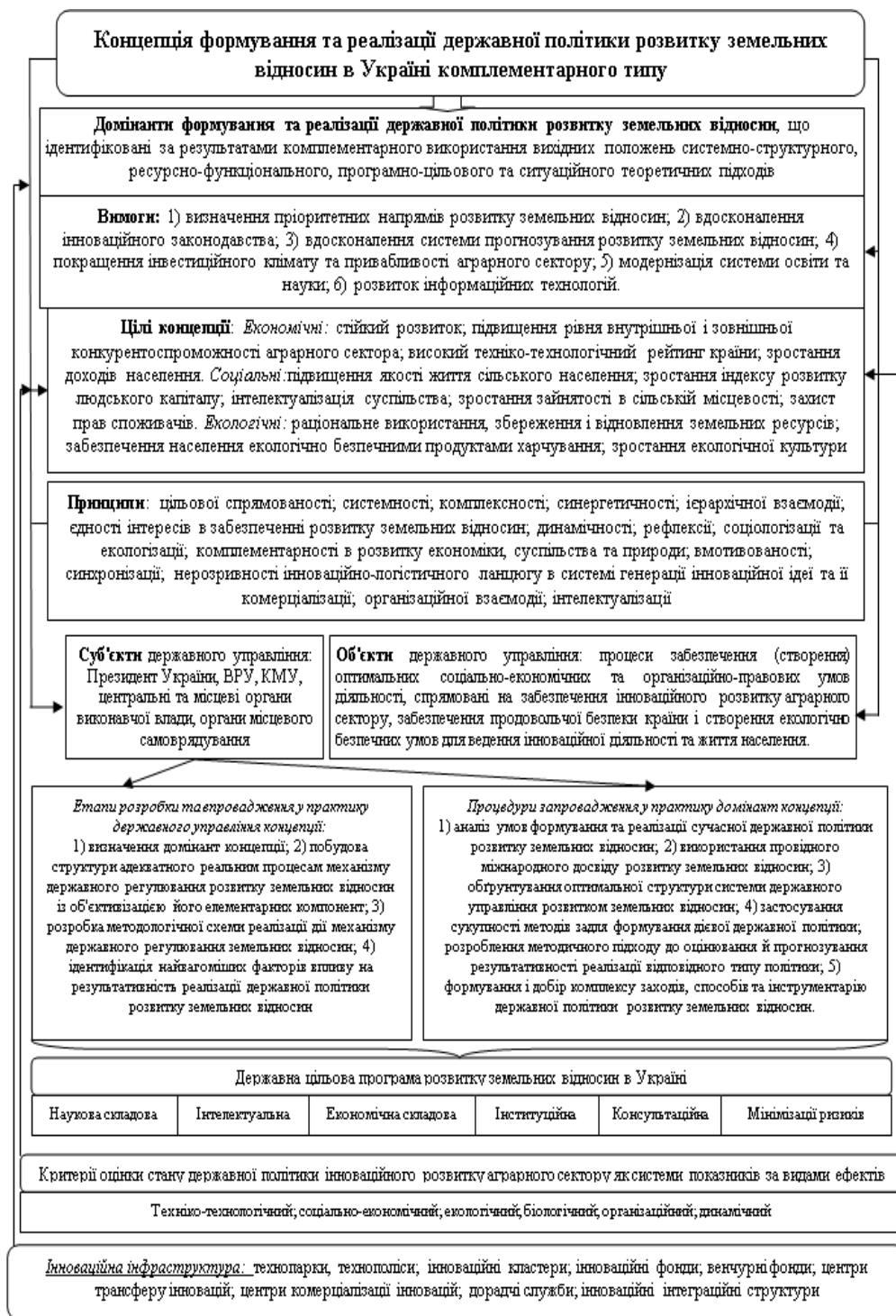
У цій відповідності підтвердимо, що за використання положень ресурсно-функціонального підходу (а саме: розумінні важливості ресурсів країни для забезпечення економічної безпеки в умовах мінливості

внутрішнього й зовнішнього середовищ) можна досягти такого рівня державної політики розвитку земельних відносин, при якому буде забезпечено національну безпеку країни і створено екологічно безпечні умови для організації економічної діяльності та суспільства загалом. Отже, відповідно до теоретико-методологічного базису формування та реалізації державної політики розвитку земельних відносин та вказаних і обґрунтованих доміант запропоновано концептуальну схему концепції державної політики розвитку земельних відносин в Україні комплементарного типу (рис.1).

Концепція державної політики розвитку земельних відносин в Україні комплементарного типу запропонована до використання у практиці державного управління, адже представлені розробки можуть стати фундаментальною основою для підготовки проектів нормативно-правових актів у контексті реалізації дієвої політики органами виконавчої влади при виконанні ними повною мірою наданих законодавством повноважень. При цьому останні можна використати у напрямку реалізації на практиці положень децентралізації влади в Україні (Шестаковська, 2019).

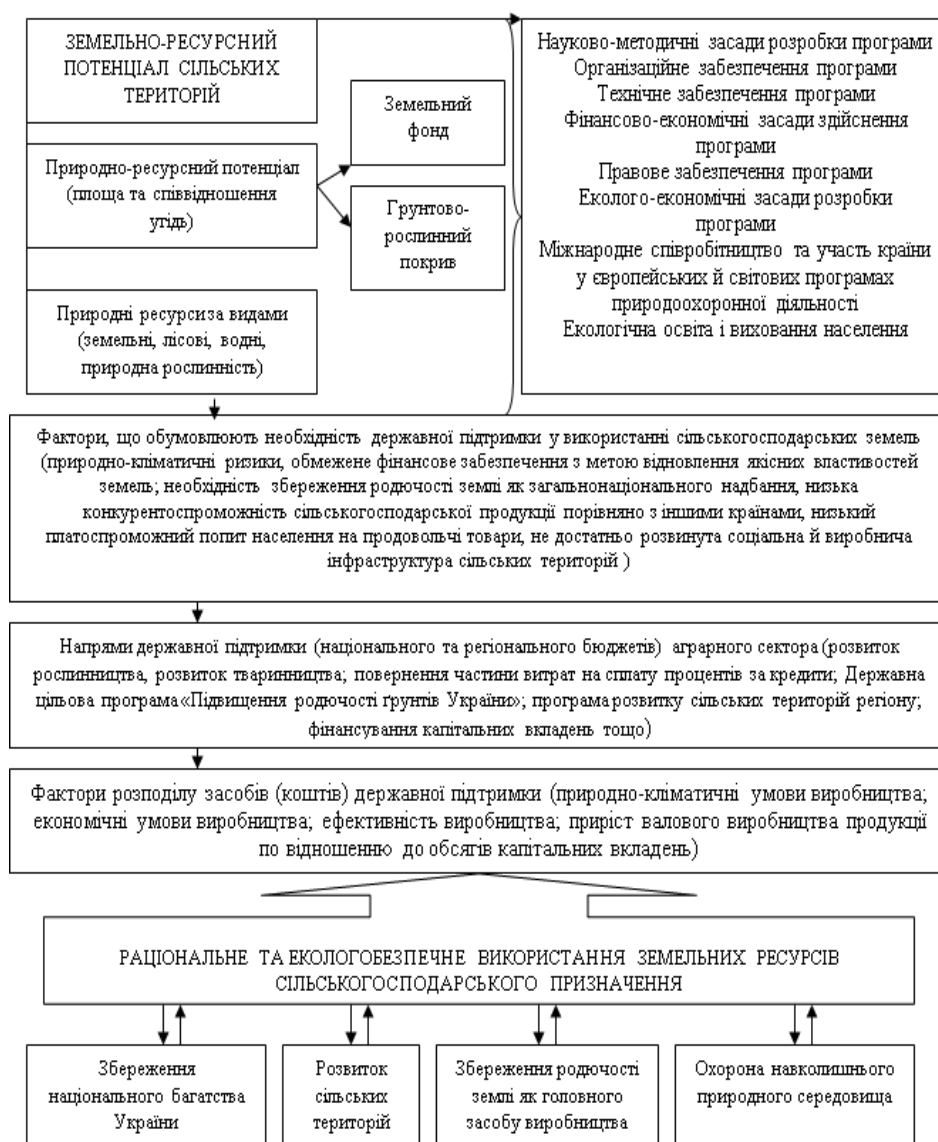
Отже, з метою забезпечення збалансованого розвитку, пріоритетними напрямками повинно бути раціональне використання природних ресурсів, зокрема, земельно-ресурсного потенціалу сільських територій через відновлення його якісних складових. Науково-методичні засади здійснення програми природоохоронної діяльності держави полягають у адаптованому підході до формування мети природоохоронної діяльності й системних засобів її досягнення. Основною метою природоохоронної діяльності повинна бути система, яка здатна адаптуватися від функцій реагування на події, що відбулися, до здійснення ефективного й дієвого контролю, запровадження відповідних запобіжних дій (Мушак, 2019).

У результаті досліджень розроблено концептуальну модель регулювання процесів формування та використання потенціалу земельних ресурсів в Україні (рис. 2).

Джерело: розроблено автором

Рис. 1. Концепція формування та реалізації державної політики розвитку земельних відносин в Україні комплементарного типу

Джерело: розроблено автором

Рис. 2. Концептуальна модель регулювання процесів формування та використання потенціалу земельних ресурсів України

Отже, концептуальні засади формування і використання потенціалу земельних ресурсів ґрунтуються на державній підтримці, узгодженості законодавчих норм, програм державного і регіонального рівнів у запровадженні «екотехнологій» використання земельних ресурсів сільськогосподарського призначення, враховуючи пріоритетні засади апроксимації (наближення) законодавства до міжнародного й європейського права з метою збереження, відновлення і охорони навколишнього середовища, раціонального використання і створення передумов збереження якісних ознак земельно-ресурсного потенціалу сільських територій.

Актуальним на часі є питання щодо створення сприятливих умов до розбудови ринку землі і дієвих механізмів практичного запровадження з огляду на суспільну користь усіх видів потенціалу земельних ресурсів, значимість національного багатства України. На місцевому рівні здійснюється регулювання через передачу земельних ділянок у власність, реєстрацію права власності, права користування землею і договорів на оренду землі, викупу або викупу земель, плата за землю, ведення земельно-кадастрової документації, узгодження проектів землеустрою, погодження будівництва різних об'єктів (від

жилих і виробничих, до суспільних об'єктів), а також вирішення земельних спорів у межах законодавства.

Обумовлено, що окремим видом державного регулювання у сфері земельних відносин є економічні методи, які реалізуються через запровадження плати за придбання земель за видами цільового використання, оплати земельного податку, орендної плати, які мають залежність від якості й місця розташування земельної ділянки, а також кадастрової оцінки земельної ділянки. Окрім зазначеного до економічних методів регулювання можна віднести запровадження пільг щодо плати за землю, розробку й функціонування механізму визначення, відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам за погіршення якості земель за видами, приведення їх у непридатність через нецільове використання або виснаження, надмірне антропогенне навантаження.

Скоротити рівень небезпек на сільських територіях можна за рахунок технологічного

оновлення, переробки відходів та ощадливого відношення до довкілля. Для підприємств аграрного сектора вагомим чинником впливу є запровадження заходів з екологізації виробництва. Щоб розібратись у питанні забезпечення зменшення навантаження на земельні ресурси, пошуку шляхів підвищення ефективності їх використання та превентивних заходів з попередження виснаження, необхідно проаналізувати світовий досвід у впровадженні земельних реформ у зарубіжних країнах (табл. 1). Спираючись на досвід проведення земельних реформ, можна було б перейняти досвід успішної реалізації та використання позитивного економічного ефекту від впровадження реформаторських заходів. Але запропоновані системи землекористування не дозволяють забезпечити конкурентоспроможність сільського господарства (Поліщук, 2008).

Таке явище обумовлене тим, що при концентрації земель у незначній частини

Таблиця 1

Світовий досвід у впровадженні земельної реформи у країнах світу

Країна, що запроваджує	Назва системи	Особливості застосування
Латинська Америка	Реформаторська	незначна концентрація земель сільськогосподарського призначення у володінні населення
зокрема Мексика	Егідальна система землекористування	передбачає використання земель на 97 % індіанськими общинами (егідо; від чого походить і назва системи)
Індонезія	«Хак мілік»	право землеволодіння і землекористування передбачає право на землю, що включає можливість передання або успадкування з моменту, коли земельні угіддя використовуються непродуктивно; уряд країни має законодавчо закріплене право вилучення й передачі землі у користування суб'єкту, що буде дотримуватись раціонального використання земельної ділянки
Єгипет	Заборона володіння землями іноземцям	забезпечення землею значної частки безземельних орендарів, зменшення нерівномірного перерозподілу, тобто, здійснення націоналізації земельних відносин із одночасним виконанням державою захисної функції у сфері природокористування
Намібія	Земельна реформа	надання позик на купівлю земельних ділянок фермерським господарствам, що мають більше 150 голів худоби

населення спостерігається екстенсивне використання продуктивних земель сільськогосподарського призначення великими землевласниками та стримування застосування прогресивних технологій на дрібних підприємствах. А тому земельні реформи ма-

ють впроваджуватися гнучко і оперативно з орієнтацією на особливості внутрішнього середовища країни, забезпечуючи баланс державного регулювання земельних відносин в узгодженні і взаємодії із системою збереження інтересів сільського населення

у землекористуванні, зокрема, закріплення прав як орендарів, так і орендодавців.

Отже, досягнення економічно ефективного, раціонального та соціально орієнтованого використання земельного потенціалу можливо лише через еколого-орієнтоване використання відповідних земельних ділянок, створення прозорого механізму управління землекористування та забезпечення гарантування прав землевласників і землекористувачів. Механізм повинен орієнтуватися на встановлення лімітів у приватизації земель, спрощення процедури державної реєстрації земельних ділянок, зменшення податкового навантаження, спрощення взаємовідносин в орендній системі з метою найшвидшого введення в обіг незадіяних земель (Шурик, 2017). На рівні місцевих громад і регіонального управління необхідне введення обґрунтованої методології здійснення планування раціонального й продуктивного використання земель, які зосереджено на сільських територіях.

Підвищення інвестиційної привабливості у цьому вимірі повинне забезпечуватись не через підвищення ринкової вартості на землю як різновиду активу підприємства, а через докорінні інноваційно-структурні зрушення використання природного ресурсу; не через денаціоналізацію ринку землі, а через мотивування вітчизняних підприємців до ощадливого соціально відповідального ведення бізнесу. Потрібно здійснити не розпродаж земельно-ресурсної основи, що формується тисячоліттями, а розумно і поступово перейти від аналізу кількісних характеристик діяльності підприємств до інтенсивних зрушень у веденні господарювання, до виміру соціальної відповідальності аграрного бізнесу, до підтримання етики землекористування та формування ціннісних орієнтирів екологічної культури, механізмів і інструментів екологічної політики держави.

Висновки та пропозиції.

Обґрунтована доцільність та формалізована змістовність авторської концепції формування та реалізації державної політики розвитку земельних відносин комплексного типу. Визнано, що цільовими завданнями авторської концепції є наступні:

Економічні: стійкий розвиток; підвищення рівня внутрішньої і зовнішньої конкурентоспроможності аграрного сектора; високий техніко-технологічний рейтинг країни; зростання доходів населення.

Соціальні: підвищення якості життя сільського населення; зростання індексу розвитку людського капіталу; інтелектуалізація суспільства; зростання зайнятості в сільській місцевості; захист прав споживачів.

Екологічні: раціональне використання, збереження і відновлення земельних природних ресурсів; забезпечення населення екологічно безпечними продуктами харчування; зростання екологічної культури.

Підвищення інвестиційної привабливості у цьому вимірі повинне забезпечуватись не через підвищення ринкової вартості на землю, як різновиду активу підприємства, а через докорінні інноваційно-структурні зрушення використання природного ресурсу; не через денаціоналізацію ринку землі, а через мотивування вітчизняних підприємців до ощадливого соціально відповідального ведення бізнесу. Потрібно здійснити не розпродаж земельно-ресурсної основи, що формується тисячоліттями, а розумно і поступово перейти від аналізу кількісних характеристик діяльності підприємств до інтенсивних зрушень у веденні господарювання, до виміру соціальної відповідальності аграрного бізнесу, до підтримання етики землекористування та формування ціннісних орієнтирів екологічної культури, механізмів і інструментів екологічної політики держави.

Запропоновано до використання чотири етапи розробки та впровадження у практику державного управління авторської концепції комплементарного типу: 1) визначення доміант концепції; 2) побудова структури адекватного реальним процесам механізму державного регулювання розвитку земельних відносин із об'єктивізацією його елементарних компонент; 3) розробка методологічної схеми реалізації дії механізму державного регулювання земельних відносин; 4) ідентифікація найвагоміших факторів впливу на результативність реалізації державної політики розвитку земельних відносин.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

- Бородіна О., Прокопа І. Подолання структурних деформацій в аграрному секторі України: інституціалізація і модернізація малотоварного сільськогосподарського виробництва. *Економіка України*. 2015. № 4. С. 88–96.
- Мушак О. Після відкриття ринку землі 1 га коштуватиме \$2 тис. – прогноз. URL: <https://agropolit.com/news/13515-pislya-vidkrittya-rinku-zemli-1-ga-zemli-koshtuvatime-2-tis--ekspert>.
- Поліщук Л. Ринок землі: видимі й приховані ризики. *Землевпорядний вісник*. 2008. № 1. С. 9–21.
- Третяк А. Напрями формування державної земельної політики, або зміна пріоритетів земельної реформи. *Землевпорядний вісник*. 2008. № 1. С. 21–33.
- Федоров М. М. Організаційно-економічні передумови формування ринку земель сільськогосподарського призначення. *Економіка АПК*. 2003. № 1. С. 25–31.
- Чаплиціна О. В., Шиян А. А. Фактори впливу на ціну земель сільськогосподарського призначення. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2011. № 1. С. 36–40.
- Шестаковська Т. Л. Методологічні підходи до формування концепції державної політики інноваційного розвитку аграрного сектору України. *Електронне наукове фахове видання «Державно-управлінські студії»*. 2018. № 9(11). URL: <http://box5800.temp.domains/~ipkeduua/>.
- Щурик М. В. Збереження та охорона земель як ключові передумови їх поліпшення. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. Сер. : Економіка. 2017. Вип. 1. С. 61–66.
- Косович Б. Структура земельних відносин в Україні: економіко-правовий аспект. *Вісник Львівського державного аграрного університету*: Економіка АПК. 2004. № 11(2) 563 с.
- Мірошниченко А. М. Земельне право України : підручник. Київ : Алєрта; КНТ; ЦУЛ, 2009. 712 с.

REFERENCES

- Borodina, O. M., & Prokop, I. V. (2015). Podolannia strukturykh deformatsij v ahrarnomu sektori Ukrainy: instytutsializatsiia i modernizatsiia malo tovarnoho sil's'kohospodars'koho vyrobnytstva [Overcoming structural deformations in the agrarian sector of Ukraine: institutionalization and modernization of commodity agricultural production]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 4, 88–96 [in Ukrainian].
- Mushak, O. (2015). After the opening of the land market, 1 ha will cost \$ 2 thousand - the forecast. Retrieved from <https://agropolit.com/news/13515-pislya-vidkrittya-rinku-zemli-1-ga-zemli-koshtuvatime-2-tis--ekspert> [in Ukrainian].
- Polishchuk, L. (2008). Rynok zemli: vydymi i prykhovani ryzyky [Real earth visible and hidden risks]. *Zemlevporiadnyi visnyk*, 1, 9–21 [in Ukrainian].
- Tretyak, A. M. (2008). Napriamy formuvannia derzhavnoi zemel'noi polityky, abo zmina priorytetiv zemel'noi reformy [Types of formation of state land policy, or change of priorities of land reform]. *Zemlevporiadnyy visnyk*, 1, 21–33 [in Ukrainian].
- Fedorov, M. M. (2003). Orhanizatsiino-ekonomichni peredumovy formuvannia rynku zemel silskohospodarskoho pryznachennia [Organizational-economic background land market development. agricultural land]. *Ekonomika APK*, 1, 25–31 [in Ukrainian].
- Chaplygina, O. V., & Shiyan, A. A. (2011). Faktory vplyvu na tsynu zemel' sil's'kohospodars'koho pryznachennia [Factors of Influence on the Price of Agricultural Land]. *Visnyk of Vinnytsia Polytechnical Institute*, 1, 36–40 [in Ukrainian].
- Shestakovska, T. (2019). Methodological approaches to the formation of the concept of state policy of innovative development of the agricultural sector of Ukraine [Metodologichni pidhodi do formuvannya koncepciyi derzhavnoyi polityki innovacijnogo rozvitku agramogo sektoru Ukrayini]. *Elektronne naukowe fahove vidannya «Derzhavno-upravliniski studiyi» – Public - administration studies*, 9(11). Retrieved from <http://box5800.temp.domains/~ipkeduua/> [in Ukrainian].
- Schuryk, M. V. (2017). Zberezhennia ta okhorona zemel' iak kliuchovi peredumovy ikh polipshennia [Preservation and protection of land as the key prerequisites for their improvement]. *Naukovy visnyk Mukachivs'koho derzhavnoho universytetu*.

Ser.: *Ekonomika – Scientific Bulletin of Mukachevo State University Series “Economics”*, 1, 61–66. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmdue_2017_1_12 [in Ukrainian].

Kosovych, B. (2004). *Struktura zemelnykh vidnosyn v Ukraini : ekonomiko-pravovyi aspekt* [The structure of land relations in Ukraine: economic and legal aspects]. *Visnyk Lvivskoho derzhavnoho ahrarnoho universytetu : Ekonomika APK – Journal of Lviv National Agrarian University. Economics of AIC*, 11(2), 563 [in Ukrainian].

Miroshnichenko, A. M. (2009). *Zemelne pravo Ukrainy [Land law of Ukraine]*. Kyiv [in Ukrainian].

Руденко Ольга

Доктор наук з державного управління, професор
Чернігівський національний технологічний
університет

Rudenko Olga

Doctor of Public Administration, Full Prof.
Chernihiv University National of Technological

Email: rudenkolgam@gmail.com

Халімон Павло

Здобувач
Чернігівський національний технологічний
університет

Halimon Pavlo

Applicant
Chernihiv University National of Technological

Email: super.halimon@ukr.net

ORCID: 0000-0003-3259-597X

Цитування: Руденко, О., & Халімон, П. (2020). Науково-методичні підходи до формування концепції державної політики розвитку земельних відносин в Україні. *Аспекти публічного управління*, 8(4), 118–128. doi: 1015421/152075

Citation: Rudenko, O. & Halimov, P. (2020). *Naukovo-metodychni pidkhody do formuvannia kontseptsii derzhavnoi polityky rozvytku zemelnykh vidnosyn v Ukraini* [Scientific and methodological approaches to the formation of the concept of state policy of land relations development in Ukraine]. *Public administration aspects*, 8(4), 118–128. doi: 1015421/152075

Стаття надійшла / Article arrived: 26.09.2020

Схвалено до друку / Accepted: 23.10.2020